İsraf Ve Cimrilik
Gönderen Kadir Hatipoglu - Mayıs 04 2023 01:00:00

 İSRAF ve CİMRİLİK[1] İnsanın değeri kendisine verilen nimet ve yeteneklerle yakından ilgilidir. Düşünme, fikir üretme, bilgi sahibi olma, karar verme ve isteği doğrultusunda amel edebilme yeteneği onu diğer yaratıklardan ayıran başlıca özelliklerdir. Yüce Allah insanla birlikte yeryüzü ve çevresinde, canlılara yetebilecek ölçüde rızık ve nimet de yaratmıştır. Öyle ki Kur’an-ı Kerim’de, bu nimetlerin sayısal olarak tespitine bile güç yetirilemeyeceği ifade edilmektedir.[2] Yine kâinattaki her canlının rızkının Yaratan tarafından lutfedildiği belirtilmiştir.[3] Dünya ve erişebildiğimiz diğer âlemlerin sayısız nimetler üretmeye elverişli olduğu gerçeği göz önünde bulundurulursa, Allah’ın nimetlerinin ne denli sayısız olduğu ve her canlı için yetecek ölçüde rızık yarattığı anlaşılır. Kendisine bu derece önem verilen insan, başıboş bırakılmamış[4], yaratılış amacının Allah’a ibadet olduğu[5] ifade edilmiş, bu ibadet yolu da gönderilen peygamberlerle kendisine bildirilmiştir. İnsan, kendisine verilen nimetin değerini bilecek ve şükredecek, niçin yaratıldığının[6] şuurunda hayatını sürdürmeye çalışacaktır. Mal ve Servetin Kullanımı İhtiyaçlarımızı gidermek için edindiğimiz şeylere genelde “Mal” terimi kullanılır.[7] Sözlükte mal, kişinin malik olduğu eşyanın hepsini ifade eder.[8] Edindiğimiz mallar yığınına da “Servet ” adını vermekteyiz.[9] İslâm inancına göre, evrendeki her şey Allah’a aittir. İnsanların elde ettiği mal ve mülkün hepsi O’nundur.[10] Nitekim, وَتَبَارَكَ الَّذى لَهُ مُلْكُ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا “Göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunan her şeyin mülkü (hükümranlığı) kendisine ait olan Allah ne yücedir!..” (Zuhruf, 43/85) âyeti bu hususu dile getirmektedir. İnsan âdeta Allah’ın mülkünün emanetçisidir. Bu nedenle o, Allah’ın mülkünde başkalarına zarar vermeden meşrû yollardan kazanacak ve elde ettiği serveti harcarken de topluma zarar vermeyecek şekilde meşrû ölçüler içinde sarf etmeye özen gösterecektir. İslâm’da insanlara her ne kadar özel mülkiyet hakkı tanınmış ise de, kişiler mülklerinde veya sahip oldukları değerlerde sınırsız tasarruf hakkına sahip değillerdir. Başka bir ifade ile kişinin, “nasıl olsa mülk bana aittir, sahip olduğum maddî ve manevî değerleri, gerek fert gerekse toplumsal bazda fayda ve zararı gözetmeden kullanma hakkına sahibim.” deme özgürlüğü yoktur. Bu noktada İslâm’ın iktisadî hayata belli ölçüler çerçevesinde müdahale ettiğini görmekteyiz. Şu kadar var ki hemen her toplumda sahip oldukları mal veya servetlerde insanlara getirilen bazı yükümlülükler, hoş karşılanmamış ve itirazlara mahal olmuştur. قَالُواْ يَا شُعَيْبُ أَصَلاَتُكَ تَأْمُرُكَ

ان نَّتْرُكَ
مَا يَعْبُدُ
آبَاؤُنَا
أَوْ أَن
نَّفْعَلَ
فِي
أَمْوَالِنَ&#15
75; مَا نَشَاء “Ey Şuayb! Babalarımızın taptıklarını (putları), yahut mallarımız hususunda dilediğimizi yapmayı terk etmemizi sana namazın mı emrediyor?…” (Hûd, 11/87) âyeti özel mülkiyete getirilen bazı kayıtların tarihi kökeni ve insanların malları ile ilgili olarak getirilen yükümlüklerde sergiledikleri tavır konusunda bize bir fikir vermektedir. Aslında gerekli şartları taşıyan bireylere getirilen maddî
yükümlülükler, genel kamu yararı için getirilen yükümlülüklerdir. Nitekim İslâm, koyduğu bu tür prensiplerle, fert ile toplumun menfaatlerini bağdaştırmayı hedeflemiştir. İslâm, kişiyi servet edinmede nasıl birtakım kurallarla bağlı kılmışsa, elde edilen servetin tüketimi ya da tasarrufunda da meşrû ölçüler doğrultusunda hareket edilmesini öngörmüştür. Nitekim Kur’an-ı Kerim’de,

مُّسْتَخْلَ&#16
01;ِينَ فِيهِ
فَالَّذِينَ
آمَنُوا
مِنكُمْ
وَأَنفَقُوا
لَهُمْ
أَجْرٌ
كَبِيرٌ
آمِنُوا
بِاللَّهِ
وَرَسُولِهِ
وَأَنفِقُوا
مِمَّا
جَعَلَكُم
 “Allah’a ve Resûlüne iman edin. Sizi, üzerinde tasarrufa yetkili kıldığı şeylerden harcayın. Sizden iman edip de (Allah rızası için) harcayan kimselere büyük mükafaat vardır.” (Hadîd, 57/7).
            ْ
قِيَاماً
وَارْزُقُوه&#16
15;مْ فِيهَا
وَاكْسُوهُم&#16
18; وَقُولُواْ
لَهُمْ
قَوْلاً
مَّعْرُوفاً
وَلاَ

تُؤْتُواْ
السُّفَهَاء
أَمْوَالَكُمُ الَّتِي
جَعَلَ
اللّهُ لَكُم
 “Allah’ın sizi koruyucu kılmış olduğu mallarınızı aklı ermezlere (beyinsizlere) vermeyin.” (Nisâ, 4/5) âyetleri ile servetin, ölçüsüzce değil meşrû şekilde harcanması, onun değerini bilmeyenlere verilmemesi emredilmektedir. Sahip olunan değerlerin, hiçbir şekilde zayi edilmesi tasvip edilmediği gibi bu tür davranışlar yasaklanmıştır. İslâm’da helâlinden kazanmak ve bu kazancı uygun şekilde ve gereği gibi kullanmak temel esas ve hedeftir. Dinimizde, haram kazanç yerildiği gibi, helâl kazancın da gerekli ölçüler çerçevesinde kullanılmaması kınanmış hatta yasaklanmıştır. Kazancın ya da sahip olunan değer ve nimetlerin gereği gibi kullanılmaması, israf kavramı ile ifade edilmektedir ki, İslâm’da, her çeşidiyle israf haram kılınmıştır. Hem elimizdeki üretilmiş malları hem de dünyanın kaynaklarını ölçülü ve dengeli bir biçimde kullanmak ve tüketimi ona göre düzenlemek zorundayız. İsraf   ve Cimriliğin Anlamı İsraf; herhangi bir konuda aşırı gitmek, doğru ve gerçek olandan sapma, meşrû sınırların ötesine geçme; imkanları ve sahip olunan değerleri, gerekli görülen yerler dışında veya gereğinden fazla harcama[11] anlamına gelmektedir. Cimrilik ise; imkan olduğu halde gerekli harcamayı yapmamak demektir.[12] İsraf kelimesi iki âyette,[13] bunun fiil ve isim şeklindeki türevleri ise, 21 âyette geçmektedir. Ayrıca israf anlamına gelen “tebzîr” ve türevleri de kullanılmaktadır. Bu kelimeler, hadislerde de yer almaktadır. Kur’an-ı Kerim’de “meşrûiyet sınırını aşanlar” için sık sık “müsrif” ve “ müsrifîn, müsrifûn” kelimeleri kullanılmaktadır.[14] Ayetlerde israf kavramı, doğru inançtan sapma[15], tutum ve davranışlarında itidalden sapma[16], ahlakta meşrûiyetten sapma ve azgınlığa düşme[17] anlamlarında kullanılmıştır. İsraf ve Cimrilik Yasaklanmıştır

İslâm’da israf ve cimrilik, âyet ve hadislerle yasaklanmıştır. Nitekim,

وكُلُواْ
وَاشْرَبُواْ وَلاَ
تُسْرِفُواْ
إِنَّهُ لاَ
يُحِبُّ
الْمُسْرِفِينَ “...Yiyiniz, içiniz, fakat israf etmeyiniz; çünkü Allah israf edenleri sevmez.” (A’râf, 7/31) âyeti israfın haram olduğunu açıkça dile getirmektedir. Hz. Peygamber (s.a.s.) de
كُلُوا
وَاشْرَبُواْ
وَتَصَدَّقُوا

وَالْبَسُوا في غَيْرِ إسْرَافٍ وََ مَخِيلَةٍٍ “ Kibirsiz ve israf etmeden yiyiniz, içiniz, giyiniz ve sadaka veriniz.”[18] sözü ile israfın yasaklığını ifade buyurmuştur. Dikkat çekici bulduğumuz şu olay İslâm’ın israf konusunda ne denli titiz olduğu hususunda bize yeterli fikir vermektedir: أنَّ رَسُولَ اللّهِ صلى الله عليه وسلم مَرَّ بِسَعْدٍ، وَهُوَ يَتَوضَّأ Bir defasında Hz. Peygamber (s.a.s.) Sa’d’e uğradı. Sa’d bu esnada abdest alıyordu. Resûlullah (a.s.), (onun suyu aşırı kullandığını görünce); فقَالَ مَا هذَا السَّرَفُ "Bu israf nedir"? diye sordu. Sa’d de, فقَالَ أفِي الْوُضُوءِ إسْرَافٌ؟ "Abdestte de israf olur mu?" dediğinde Hz. Peygamber (s.a.s) de   , قَالَ نَعَمْ وَإنْ كُنْتَ عَلى نَهَرٍ جَارٍ “Evet, hatta akmakta olan bir nehirde abdest alsan bile” şeklinde cevap verdi.[19] Kur’an-ı Kerim’de, insanın cimrilik duygusundan kurtulması ve bunun yerine cömertlik duygusunu geliştirmesi her vesile ile öğütlenmekte, Allah’ın cimrilik edenleri ve başkalarına da cimriliği tavsiye edenleri sevmediği belirtilmektedir (Nisa, 4/37). Başka bir ayette cimriliğin insanın kendi yararına bir davranış olmayıp aksine tam aleyhine bir sonuç doğuracağı ifade buyurulmuştur.[20] Hz. Peygamber de cimriliğin yasak ve dinde hoş karşılanmayan bir haslet olduğunu, خَصْلَتَانِ َﻻ تَجْتَمِعاَنِ في مُؤْمِنٍ: الْبُخْلُ، وَسُوءُ الخُلْقِ "İki haslet vardır ki bir mü'minde asla beraber bulunmazlar: Cimrilik ve kötü ahlâk."[21] hadisiyle ifade etmiştir. Ayrıca Resûlullah (s.a.s) genel olarak insanlar hakkında düşünülebilen en kötü ve alçaltıcı iki huyun cimrilik ve korkaklık olduğunu[22], cimrilik duygusuyla imanın bir arada bulunmayacağına[23] vurgu yapmıştır. İslâm ahlakçıları cimriliği ahlakî ve psikolojik bir hastalık kabul ederek diğer reziletler gibi bunun da ilim ve amel yoluyla tedavi edilebileceğini ifade etmişlerdir. İlim yolu

cimriliğin ahlakî, dinî ve içtimaî bakımdan zararlarını ve bundan kurtulmanın yollarını araştırıp öğrenmek, amel yolu ise insanların dertleriyle ilgilenmek, nefse güç gelse de insanlara yardım etmeye kendini zorlamak şeklinde özetlenebilir. İsraf Alanları   Toplumumuzda israf hemen her türüyle yer almaktadır. Ancak biz en çok karşılaştığımız israf alanlarına kısaca işaret ederek bazı değerlendirmelerde bulunacağız.   Yeme-içmede israf   Varlığımız ve iş yapma gücümüzün devamı için gerekli gıdaları almak insanî olduğu kadar dinî bir görevdir. İnsan bu görevi yerine getirirken yeteri kadar gıdayı almak mecburiyetindedir. Yüce Dinimiz, ihtiyacımız olan gıdayı azaltıp iş gücümüzü kaybetmeyi tasvip etmediği gibi, gereğinden fazla yiyip içmeyi de yasaklamıştır (A’râf, 7/31). İnsan karnını tıka basa, ölçüsüzce doldurmayacak, ama güç ve takatten düşecek derecede de aç durmayacaktır. Hz. Peygamber (s.a.s.),   مَا ﻣﻸ آدَمِىُّ وِعَاءً شَرّاً منْ بَطْنٍ، بِحَسَبِ ابنِ آدَمَ لُقَيْمَاتٌ يُقْمِنَ صَلْبَهُ، فَإنْ كَانَ َﻻ مَحَالَةَ فَاﻋﻼ، فَثُلُثٌ لِطََعَامِهِ، وَثُلُثٌ لِشَرابِهِ، وَثُلُثٌ لِنَفَسِهِ “ Ademoğlu, karnından daha şerli bir kap doldurmamıştır. İnsana belini doğrultacak birkaç lokma yeter. Yemek yediği zaman, midesinin üçte birini yemeğe, üçte birini içmeğe, üçte birini de nefes almaya ayırsın.”[24] sözüyle haddinden fazla yemenin insanı sürükleyeceği zarara dikkat çekmektedir.   Günümüz toplumlarına şöyle bir göz attığımızda, yapılan yiyecek ve içecek israflarının haddi hesabının olmadığını görmek hiç de zor olmasa gerektir. Çöplere atılan ekmeklerin, dökülen yemeklerin, boşa akan suların, milyonları bulan şehirlere yetecek miktara ulaştığından bahsedilmektedir. Oysa gerek ülkemizde gerekse dünyada, hoyratça atılan bir parça ekmeğe, dökülen bir tabak çorbaya hatta umursamadığımız miktarda musluklardan sızan bir damla suya muhtaç ne kadar da insan vardır. İşte bütün bunları, ruh

terbiyesinden, maneviyattan dahası Allah’a gerçek manada kul olmaktan uzak olmanın sonucu olduğunu görmekteyiz. Halbuki, müminin, yemek yerken sofrasına düşen kırıntıları bile toplayarak yemesi onun terbiyesinin sadece bir parçasıdır. Ona, sevdiği Peygamber’i, akan bir nehirde ibadet niyetiyle abdest alırken bile suyu israf etmemesini öğütlüyor.[25] Bu hayata ve nimetlere bakışa getirilen bir disiplindir, eğitimdir, değer vermedir.
            Giyim-Kuşamda İsraf   İnsan, soğuk-sıcaktan korunmak bir tarafa belli yerlerini örtmek zorundadır. Bu zorunluluğun temeli, bazen dine bazen de örf ve kültüre dayanmakta ve bu değerlere göre değişkenlik arz etmektedir. Ama insanlık âlemine şöyle bir göz atıldığında kaynağı her ne olursa olsun bütün toplumlarda giyinmenin bir zorunluluk olduğu görülür. Öyle ki, giyim-kuşamın tarihsel kökeni, ilk insana kadar dayanmaktadır. Hz. Adem ve eşinin cennetten yeryüzüne çıplak olarak indirildiği ve Allah’ın onların mahrem yerlerini örtebilecekleri giyecekleri yarattığı belirtilmektedir.[26] Kişilerin giyim-kuşamları malî imkanlarıyla da ilintilidir. Hz. Peygamber varlıklı kimsenin, gurur ve gösterişten uzak kalmak koşuluyla kendisine verilen nimetlerin belirtisini üzerinde hissettirmesinin Allah’ın hoşuna gideceğine işaret etmiştir. [27] Ayrıca huzuruna pejmürde kıyafetle gelen varlıklı birini, إِنَّ اللَّهَ يُحِبَّ أَن يُرَى أَثَرُ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ. “Allah, kulunun üzerinde nimetin görülmesinden hoşnutluk duyar.”[28] buyurmak suretiyle uyarmıştır. Varlığı yerinde olan kişinin temiz ve güzel giyinmesi, sahip olduğu nimetin kadrini yerine getirmesidir. Fakat güzel giyineceğim derken lüks ve gösteriş yönünden israfa kaçmamalı, henüz giyilebilecek elbiseleri, modası geçti düşüncesiyle zayi etmemelidir. Üzülerek ifade edelim ki, suni bir olgu olan moda anlayışı, günümüzde insanların israfa yönelmesinde baş etkenlerden birisini teşkil etmektedir. Henüz rengi dahi solmamış, bir iki defa giyilen elbiselerin düşüncesizce zayi edilmesi, israf dışında hangi kavram ile açıklanabilir? Bu tür davranışların İslâm’da bir vebali olduğunu belirtmemizde fayda vardır. İslâm’a göre, insan kendisine verilen her türlü nimetten sorguya çekilecektir.[29] Törenlerde Yapılan İsraf Her milletin kendine özgü belirli törenleri vardır. Milletimizin örfünde de bu tür törenler yer almaktadır. Evlilik, sünnet ve cenaze törenleri, bu törenlerin başında gelmektedir. Bir milletin elbette eğlenebileceği, bazı dinî ve millî duygularını canlı tutacağı, toplumsal birlikteliği perçinleyici törenleri olacaktır. Ancak niteliği ve dayanağı ne olursa olsun, yapılan merasimlerde milli ve manevî değerlerin zedelenmemesi temel amaç olmalıdır. Bu tür törenlerde, söz konusu değerler, ayaklar altına alınmamalıdır. Nasıl olsa yılda veya ömürde bir gün veya bir gece anlayışı ile başta israf olmak üzere her şey mubah görülmemelidir. Nitekim günümüzde servetlerin bu tür törenlerde ölçüsüzce israf edildiğini, yapılan davranışların meşrûluk kapsamında olup olmadığının hiç dikkate alınmadığını görmekteyiz. Bu naklettiklerimizi en belirgin şekilde düğün törenlerinde müşahede

etmekteyiz. Anlamsızca kırılan tabaklar, yakılan masalar, tüketilen alkollü içkiler ve dahası...Cenaze törenleri ve mezarlıklara yapılan israf ise bu işin başka bir boyutu. Bir mezara harcanan milyarlar acaba israf değil mi? Ülkemiz gibi dar gelirlilerin çoğunlukta olduğu bir ülkede harcanan bu paralarla kaç öğrenciye burs verilir, kaç fakirin karnı doyurulur...Oysa bu yol hiç düşünülmemekte ve tercih edilmemektedir. Halbuki mezarlara yapılan aşırı harcamalar, israfın bir başka versiyonudur. Zamanın israfı
            İnsan için en değerli mefhumlardan birisi de zamandır. Çünkü her şey zaman içinde varolmakta, gelişmekte ve yine zaman içinde yok olmaktadır. İnsan hayatında önemli bir yere sahip olan ilim, servet ve diğer bir çok değer, zaman içinde elde edilebilmektedir. Zamanı, gerektiği şekilde değerlendirebilenler hem dünyada hem de âhirette huzuru yakalayacaklardır. Kur’an-ı Kerim’de
إِنَّ
الْإِنسَانَ
لَفِي خُسْرٍ
وَالْعَصْر ِ
“ Asra yemin ederim ki insan ziyan içindedir...” (Asr, 103/1-2) buyurularak zamanın öneminin bir sûre ile vurgulanması gerçekten anlamlıdır. Bu âyet, zamanın önemine işaret etmektedir. Sevgili Peygamberimiz de;
نِعْمَتَانِ
مَغْبُونٌ
فِيهِمَا
كَثِيرٌ مِنَ
النَّاسِ:
الصِّحَةُ
وَالْفَرَاغ&#16
15;   “İki nimet vardır ki insanların çoğu bunların değerinden habersizdirler. Bunlar sağlık ve boş zamandır”[30] buyurmak suretiyle zamanın ve sağlığın önemine dikkat çekmiştir. Hangi akıl sahibi bunların değerli olmadığını iddia edebilir? Hayatımız, saniyelere, dakikalara bağlı değil midir? Bütün servetler feda edilse, Rabbimizin takdir ettiği ömrümüz bittiğinde bir saniyemizi geri getirme gücümüz ve imkanımızın olmadığı düşünülürse, zamanın bizler için ne derece önemli olduğu daha iyi anlaşılır. İbadetlerimiz zamana bağlı, uykumuz, dahası insan olarak her şeyimiz zaman mefhumu içinde dönüp dolaşmaktadır. Üzülerek belirtelim ki, israf ettiğimiz değerlerin başında zaman israfı gelmektedir. Hiçbir gayeye, amaca matuf olmayan ömür ve ideal sahipleri, zaman bittiğinde hüsranın en büyüğünü yaşayacaklardır. Bir insanın Allah’ın verdiği ömür nimetini pervasız ve sorumsuzca tüketmesinden daha üzücü ne olabilir? Hz. Peygamber (s.a.s); لاَ
تَزُولُ
قَدَمَا
ابْنِ آدَمَ
يَوْمَ
الْقِيَامَة&#16
16; مِنْ عِنْدِ
رَبِّهِ
حَتَّى

يُسْأَلَ
عَنْ خَمْسٍ
عَنْ
عُمْرِهِ
فِيمَا
أَفْنَاهُ
وَعَنْ
شَبَابِهِ
فِيمَا
أَبْلاَهُ
وَمَالِهِ
مِنْ أَيْنَ
اكْتَسَبَهُ
وَفِيمَ
أَنْفَقَهُ
وَمَاذَا
عَمِلَ
فِيمَا
عَلِمَ “Hiçbir kul, kıyamet gününde, ömrünü nerede tükettiğinden, ilmiyle ne gibi işler yaptığından, malını nereden kazanıp nerede harcadığından, vücudunu nerede yıprattığından ve bildiklerini yaşayıp yaşamadığından sorguya çekilmedikçe bulunduğu yerden kıpırdayamaz. ” [31] sözüyle insanın sorguya çekileceği değerlerin başlıcalarına işaret etmiştir. İnsanın kendisine biçilen ömrü, en güzel şekilde değerlendirmesi, yaşadığı zamanı iyi değerlendirilmesi ile mümkündür. Zamanını iyi değerlendirmeyen kimsenin ömrünü iyi değerlendirdiği iddia edilemez. İşlerini, güçlerini bir tarafa bırakıp, lüzumsuz mekanlarda hoyratça zaman harcayan insanların, ömürlerini iyi değerlendirdikleri söylenebilir mi? Yüce Allah huzuru yakalayan müminlerin özelliklerinden bahsederken,
وَالَّذِينَ
هُمْ عَنِ
اللَّغْوِ
مُعْرِضُونَ
“Onlar ki, boş ve yararsız şeylerden yüz çevirirler” (Mü’minûn, 23/3) ifadesini kullanmaktadır. Buna göre müminin huzuru yakalayabilmesi için, dünya ve âhiretine, kendisi ve topluma faydası olmayacak her şeyden uzak durması gerekli temel şarttır. Aksi takdirde zamanını ve bir daha sahip olamayacağı ömür servetini israf etmiş olacaktır. Kaynakların israfı
            Kaynaklar denildiğinde genel anlamıyla bir ülkenin sahip olduğu yeraltı ve yerüstü zenginlikleri akla gelmektedir. Denizler, akarsular, ormanlar, tarıma elverişli araziler, kara ve deniz hayvanları, madenler bu bağlamda bir ülkenin başlıca kaynaklarını teşkil etmektedirler. Çağımızda gerek dünya gerekse ülkeler bazında kaynak israfının göz ardı edilemeyecek boyuta ulaştığı bir gerçektir.
            Yüce Allah, kainattaki her şeyi insanın hizmetine sunmuştur. O, evrendeki hiçbir şeyi boşa yaratmamıştır. Yaratılan her şey, denge temeline oturtulmuştur.

وَالسَّمَاء
رَفَعَهَا
وَوَضَعَ
الْمِيزَان
أَلاًّ
تَطْغَوْا
فِي
الْمِيزَانِ
َ“Göğü Allah yükseltti ve mîzanı (dengeyi) O koydu. Sakın dengeyi bozmayın” (Rahmân, 55/7-8) anlamındaki âyet, bu gerçeği dile getirmektedir. Bu dengenin bozulması, insanlık âlemi için zor günlerin başlangıcının habercisidir. Denizlerin, akarsuların, hatta okyanusların, ormanların, geniş anlamıyla çevrenin tahribinde insanlık âlemi için fayda olduğu iddia edilebilir mi? Gerçek şu ki, genel anlamıyla kainatta özel anlamıyla çevrede tahrip edilen her değer, aslında insanlığın hayatından, geleceğinden kaybettiği bir değerdir. Öyle ki, ekolojik dengenin altüst edilmesi sadece bitkiler ve hayvanlar âlemi için değil, insanlık için de büyük tehlikeler arz etmektedir Bozulan denge sonucunda da insanlık alemi, başta sağlık olmak üzere çeşitli problemlere muhatap olmaktadır. Kâinattaki dengenin bozulmasında insanların eylemleri önemli yer tutmaktadır. Zira Kur’an-ı Kerim’de ظَهَرَ
الْفَسَادُ
فِي الْبَرِّ
وَالْبَحْرِ
بِمَا
كَسَبَتْ
أَيْدِي
النَّاسِ
لِيُذِيقَهُ&#16
05; بَعْضَ
الَّذِي
عَمِلُوا
لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ
 “İnsanların bizzat kendi işledikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu, ki Allah yaptıklarının bir kısmını onlara tattırsın;belki de, (tuttukları kötü yoldan) dönerler.” (Rûm, 30/41) buyurulmaktadır. Bu âyet, insanların, yerüstü ve yeraltı kaynaklarını, denizleri, ormanları, madenleri ölçüsüzce ve bilinçsizce kullanmaları sonucunda kainatta dengenin bozulacağına işaret etmektedir. Bozulan denge sonucunda hayatın ne derece problemlere gebe kaldığını çağımızda çok daha iyi gözlemleme imkanına sahibiz. Allah’ın insanlar için verdiği nimetlerin, olumsuz kullanımı, israftır. Yapılan her israf da, ister fert ister toplumsal bazda olsun, o nimetin elden çıkmasına neden olacaktır.
            Dünyada kaynakların kullanımı noktasında yapılan israfa ülkemizde de her çeşidiyle rastlamak mümkündür. Oksijen kaynağımız olan ormanlarımız yakılmakta veya kesilmekte, tarıma elverişli arazilere fabrika ve yerleşim merkezleri yapılmakta, denizlerimiz, akarsularımız kirletilmektedir. Sonra kirlenen denizlerimizin ya da akarsularımızın temizlenmesi, yanan ormanların yerine ağaç dikilmesi için yüklü paralar harcanmaktadır.

Bütün bunlar israfın bir başka boyutunu teşkil etmektedir. Bunların yanı sıra bu başlık altında ele alabileceğimiz bir israf çeşidi de enerji israfıdır. Ülkemizde enerji israfı göz ardı edilemeyecek bir derecededir. Kamu kurum ve kuruluşlarımız da dahil olmak üzere evlerimizde, iş yerlerimizde, sokaklarımızda hatta ibadethanelerimizde dahi enerji israfı konusunda gerekli titizlik gösterilmemektedir. Nasıl olsa faturası bana ait değil mantığıyla hareket eden insanımız, ne için yandığı bilinmeyen lambaları, söndürme bilincine sahip değildir. Halbuki israf edilen enerji, ülkenin kaynağının israfıdır. İsraf edilen her kaynağın faturası da doğrudan ya da dolaylı olarak topluma çıkmaktadır.   Gerçek şu ki, gerek ferdî gerekse toplumsal hayatımızda israfın cereyan ettiği alanlar sadece bunlardan ibaret değildir. Bunların yanında başta da ifade ettiğimiz gibi insan israfı, bilgi israfı, maddi ve manevî değerlerin israfı önemli yer tutmaktadır. Belki bütün bu israfların temelinde, iyi eğitilmemiş, ahlaki değerlerden habersiz, gayesiz insanlar yatmaktadır. Ama buna alet olan insanlar, bir şekilde birilerinin sorumluluğunu yerine getirmemelerinin sonucu topluma mal olmuş kimselerdir. Yani bu insan gereği gibi eğitilse, milli ve manevî değerler kendisine yeterli derecede aşılansaydı, bu konuma düşmeyebilirdi.   Mümin de bu dünyadaki her eyleminden sorgulanacağı düşüncesiyle yaşar. Bu nedenle de Allah’ın yasakladığı her şeyden uzak durmaya özen gösterir. Sonuç olarak belirtelim ki, İslâm, israfın her çeşidine karşıdır. Bu israfın kişisel boyutta olması ile kitlesel boyutta olması arasında fark yoktur. Her şeyde itidali (dengeli ve ölçülü olmayı) öneren dinimiz İslâm, yemede, içmede, giyimde kuşamda, ibadette dengeli ve ölçülü davranmamızı emretmiştir. O, dayanağı her ne olursa olsun ifrat ve tefritin karşısındadır. SONUÇ   İslâm’a göre, evrendeki her şey Allah’a aittir. İnsanların elde ettiği mal ve mülkün hepsi O’nundur. Yüce Allah insanla birlikte yeryüzü ve çevresinde, bütün canlılara yetebilecek ölçüde rızık ve nimet de yaratmıştır. Kâinattaki her canlının rızkı, Yaratan tarafından lutfedilmiştir. Ayrıca yeryüzü ve çevresi yaratılanların geçimini temin etmeye elverişli bir biçimde yaratılmıştır. İnsanlar, Allah’ın kendileri için yarattığı rızık ve nimetleri, meşrû yollarla elde etmek suretiyle yararlanabilirler ve onları mülk edinebilirler. Her ne kadar özel mülkiyet hakkı tanınmışsa da kişiler, mal varlıklarında mutlak mülkiyet hakkına sahip değillerdir. Meşrû yollarla elde edilen mal ve servetin harcanması veya tüketiminde de meşrû ölçüler çerçevesinde hareket etme zorunluluğu vardır. İslâm’da, harcama ve tüketim, israf değil iktisat diğer bir ifadeyle verim ekonomisi temeline oturtulmuştur. İsraf, sadece fertlerin değil toplumların çöküşünde de en önde gelen etkenlerden birisidir. Bu bağlamda İslâm, mensuplarını kendilerine gerek fert gerekse toplumsal bazda verilen değerlerin israf edilmemesi konusunda uyarmıştır. İslâm’da mal yığmayı düşünen ve servetlerini tembelce ellerinde tutanlar da tasvip edilmemişlerdir. Zira böyle bir tutum, malların âtıl durumda kalmasına ve dolayısıyla da kaynak israfına sebep teşkil etmektedir. İslâm, israfın önlenmesi için kişileri manevî yönden de motive etmiştir. Verilen her nimetten sorguya çekilme yaptırımı, israfın önlenmesinde önemli bir etkendir.

[1] Bu bölüm Din İşleri Yüksek kurulu Uzmanı Dr. Yaşar YİĞİT tarafından hazırlanmıştır. [2] Nahl, 16/18. [3] Hûd, 11/6. [4] Kıyâme, 75/36. [5] Zâriyât, 51/56. [6] Âl-i İmrân, 3/109;Furkân, 25/2. [7]

Yeniçeri, Celal, İslâm İktisadının Esasları, s. 102. .İstanbul 1980, [8] İbn Manzûr, XIV, 158. [9] Yeniçeri, s. 102. [10] Nûr, 24/33. [11] Taberî, Muhammed b. Cerîr, Câmiu’l-Beyân an Te’vîli Âyi’l-Kur’ân, Mısır 1374, VII, 272. Yazır, V, 3613. [12] Çağırıcı, Mustafa, “Cimrilik”, DİA. [13] Nisâ,4/6;Al-i İmran, 3/147. [14] Örnek olarak bk. Mümin, 40/28, 40/34;Mâide, 5/32;A’râf, 7/81. [15] Tâhâ, 20/127. [16] Zümer, 39/53, [17] A’râf, 7/80-81. [18] Nesâî, Zekât, 66,.V, 79. [19] İbn Mâce, Taharet, 48, I,.148; Ahmed, II, 221. [20] Âl-i İmrân, 3/180. [21] Tirmizî, Bir 41, .IV, .343. [22] Ebu Davud, Cihad, 21, c.III, s.27. [23] Ahmed, II, 256; Nesâi, Cihad, 8,.VI, 13. [24] Tirmizî, Zühd, 47. .V, .590. Bazı lafız farklılıklarıyla İbnu Mâce, Et'ime 50 , .II, 1111; Ahmed, IV, 132. [25] İbn Mâce, Taharet, 48, .I, 148. Ahmed, II, 221. [26] A’râf, 7/26. [27] Tirmizî, Edeb, 54, V, 124. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Libâs, 14, .IV, 333. [28] Tirmizî, Edeb, 54, .V, .124. [29] Tekâsür, 102/8. [30] Buhâri, Rikâk, 1, .VII, 170;Tirmizî, Zühd, 1, .V,.551. [31] Tirmizî, Kıyâmet, 1, .IV, .612.

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler